

Eva Šebjanič in Darja Skribe Dimec

Primeri dobre prakse pouka na prostem v Sloveniji in tujini

Povzetek: V sodobni vzgoji in izobraževanju je nujno načrtno in sistematično organizirati pouk na prostem, saj učenci s tem pridobijo konkretne in življenjske izkušnje. V prispevku najprej pišemo, kako se pouk na prostem izvaja v nekaterih državah, ki imajo s takšnim poukom dolgoletne bogate izkušnje. Nato predstavljamo zgodbe dobrih praks pouka na prostem izkušenih slovenskih učiteljev in vzgojiteljev, ki pogosto in kakovostno organizirajo pouk na prostem. Zgodbe so bile pridobljene s pomočjo narativnih intervjujev. Raziskava vključuje podatke o tem, kaj učitelje in vzgojitelje spodbuja, da izvajajo pouk na prostem, zanimive zamisli za dejavnosti na prostem ter kaj je pomembno pri načrtovanju in izvajanju takšnega pouka. Pouk na prostem je najbolj učinkovit, ko so v dejavnosti vpletene sestavine ustvarjalnosti in medsebojnega sodelovanja. Pomembno je, da se vsebine medpredmetno povezujejo in da v učencih vzbujamo radovednost ter predvsem čustva in doživljanje.

Ključne besede: pouk na prostem, primeri dobre prakse, narativna metoda raziskovanja, učilnica na prostem, šolski ekovrt, gozdna pedagogika

UDK: 37.091

Strokovni prispevek

Eva Šebjanič, mag. prof. raz. pouka, Zavod Središče za naravno učenje Samorog, Sora 70, SI-1215 Medvode, Slovenija; e-naslov: evasebjanic@gmail.com

Dr. Darja Skribe Dimec, docentka, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Kardeljeva ploščad 16, SI-1000 Ljubljana, Slovenija; e-naslov: darja.skribe-dimec@pef.uni-lj.si

Uvod

Številni avtorji (prim. Gyorek 2010; Louv v Gilchrist idr. 2016; Štemberger 2012) opozarjajo na negativne posledice nezdravega načina življenja otrok in učencev ter na pomanjkanje stika z naravo. Pedagoški proces na prostem se nanaša na koncepte doživljajske pedagogike, gozdne pedagogike in okoljske vzgoje ter izkustvenega učenja. Omenjeni koncepti so se razvijali iz različnih smeri reformske pedagogike, kot jih omenja Medveš (2007), ki v ospredje postavlja vzgojno moč narave, vzgojo z izkušnjo in vzgojo z umetnostjo. Najširša opredelitev pouka na prostem po D. Skribe Dimec (2014) je, da je to organizirano učenje, ki poteka zunaj šolskih stavb. Tovrsten pouk lahko poteka v učilnici na prostem (Skribe Dimec 2014), šolskih ekovrtovih (Blair 2009), v gozdu in drugih naravnih površinah (Gyorek 2010), kulturnih ustanovah itd. Pouk na prostem je po mnenju mnogih avtorjev (prim. Rickinson idr. 2004; Skribe Dimec 2014; Štemberger 2012) potreben predvsem zaradi koristi, ki jih prinaša učencem, kot so razvijanje pozitivnega odnosa do narave, reševanje problemov, razvijanje kognitivnih sposobnosti, motoričnih in socialnih veščin ter spoznavanje trajnostnega načina bivanja. Učitelji in vzgojitelji so po mnenju Gilchrista idr. (2016, str. 106) prepogosto usmerjeni le na kognitivne sposobnosti učencev, premalo pa se osredotočajo na socialni, emocionalni in motorični razvoj učencev.

Pouk na prostem v tujini

Iz pregleda literature (prim. Beery 2013; Howard 2015; Ziegenspeck v Neuman in Turčová, 2015) lahko sklenemo, da so države, v katerih učitelji in vzgojitelji pogosto in kakovostno organizirajo pouk na prostem, predvsem Nemčija (Schirp 2012), Velika Britanija (Prisma b. l.), nordijske države (Frenning 2009; Howard 2015; Norðdahl in Jóhannesson 2014) in Kanada (Clarke 2015). V nadaljevanju so predstavljeni nekateri primeri dobre prakse. Nemčija je znana po doživljajski pedagogiki s poudarkom na adrenalinskih doživetjih, ki učence spodbuja k soočanju z izzivi. Velika Britanija je država z dolgoletno tradicijo pouka na prostem in številnimi gozdnimi vrtci, kjer otroci večino časa preživijo v naravi. Sledijo primeri

dobre prakse iz nordijskih držav, ki so ene izmed najuspešnejših izvajalk pouka na prostem, saj je preživljanje prostega časa v naravi del njihove kulture. V nordijskih državah se pouk na prostem izvaja kljub različnim pogosto za pouk na prostem precej neugodnim vremenskim razmeram. Zanimiv primer dobre prakse pouka v naravi je tudi zimsko kampiranje v Kanadi.

Nemčija

V Nemčiji se je uveljavil izraz *Erlebnispädagogik*, ki je sinonim za doživljajsko pedagogiko. Ziegenspeck (v Neuman in Turčová 2015, str. 14) pravi, da je glavni cilj doživljajske pedagogike osebni razvoj, ki zajema človekove kompetence v različnih okoliščinah prek neposrednih izkušenj. Schirp (2012, str. 5) pravi, da se posamezniki v okviru doživljajske pedagogike učijo razumeti in premagati lastne omejitve, tako da se spopadajo z lastnimi strahovi v fizično zahtevnih situacijah, ki jih običajno rešujejo v skupinah. V praksi so to dejavnosti, kot so plezanje, pohodi, jadranje, vožnja s kanuji, kampiranje in delanje tabornih ognjev, vožnja po divjih rekah in potokih, spopadanje z vetrom in visokimi morskimi valovi, višinsko plezanje po vrhovih ter celo aktivnosti v parkih za rolkarje (t. i. skate parkih). Kot meni Schirp (prav tam, str. 6), bi moralo biti v vzgojno-izobraževalnem procesu ter v vsakodnevem življenju otrok in mladostnikov veliko priložnosti za soočanje z neznanimi situacijami, saj jim zahtevne okoliščine ponujajo temeljne izkušnje za življenje.

Velika Britanija

Primeri dobre prakse predšolskih dejavnosti na prostem iz Velike Britanije sta *The Secret Garden Outdoor Nursery* in *Cowgate Kindergarden* (Prisma b. l.), ki kažeta predvsem na to, da je pomembno otrokom dati veliko možnosti za raziskovanje naravnih površin in igro z naravnimi materiali. Vloga vzgojiteljev je po eni strani nadzorovati pristoječo igro, po drugi pa čim manj posegati v otrokovo raziskovanje. Hkrati pa vzgojitelji zagotavljajo, da imajo otroci na voljo različne čutne izkušnje (hoja z bosimi nogami, kuhanje), ter organizirajo pouk tako, da starejši otroci skrbijo za mlajše. Otroci so na prostem ne glede na vremenske razmere. Pomembno je tudi to, da imajo otroci možnost stika z živalmi, kot so konji, ovce in gozdne živali. Imajo zanimive dnevne rutine, kot so pečenje kruha, jutranji pogovor o tem, kaj bi radi počeli, ter okraševanje gozdnega vrta.

Finska

Učiteljem na Finskem je, kot piše J. Howard (2015), zaupana visoka raven odgovornosti, hkrati pa imajo tudi veliko avtonomije, kar jim omogoča, da poučujejo na različne načine. Mnogi učitelji redno organizirajo izlete in s tem zagotavljajo, da je učenje smiselno in v povezavi z avtentičnimi okoliščinami. Učitelji peljejo

učence na dnevne izlete (ekskurzije) vsaj enkrat na teden. Pouk se izvaja na primer v bližnji knjižnici, muzeju, galeriji ali pa tudi dlje, kamor se odpeljejo z (za šole) brezplačnim javnim prevozom. V šoli nato vedno naredijo refleksijo o tem, kar so doživeli. V finskem izobraževalnem sistemu je namreč velik poudarek na učenju v avtentičnih okoliščinah in na trajnostnem življenjskem slogu. Pomembno je učenje o gozdu in naravi, saj je to del finske tradicije. Učenje v gozdu je vključeno v učni načrt.

Danska

Na Danskem je najbolj zanimivo učenje na različnih površinah zunaj šole, ki so jih poimenovali kar zelene, modre in sive površine (Howard 2015). Zelene površine se nanašajo na gozdove, parke, kmetije in vrtove, modre so obale, jezera in reke, sive pa so površine, ki jih je ustvaril človek. V okviru učenja na zelenih površinah je najbolj zaživel program vrtnarjenja *Haver til Maver* (slov. *vrtovi za trebuščke*). Učenci v okviru pouka na zelenih površinah obiskujejo kmetije. Vsaka skupina učencev skrbi za zelenjavno, cvetlično ali sadno gredico. Obiski kmetije vključujejo tudi učne ure kuhanja na ognju, kjer vsaka skupina skuha zdravo jed iz sezonske zelenjave s kmetije. V okviru učenja na modrih površinah učenci izdelujejo umetniške fotografije jezer, s pomočjo ustreznih pripomočkov merijo globino jezera ter izdelujejo instrumente, ki ob stiku z vodo oddajajo zvok. Učenci imajo tudi učno uro potapljanja, kjer raziskujejo življenje v zalivih, ugotavljajo kakovost vode na obali Københavna, se učijo o morski travi in školjkah, ki jih najdejo na plaži, ali imajo ribiški izlet, na katerem se učijo o prehrani in kuhanju. Sive površine so vse urbane površine zunaj šolskega igrišča, kot so pokopališča, gradbišča, tovarne, živalski vrtovi itd. Učitelji pogosto odpeljejo učence v živalski vrt in jim pripravijo dejavnosti, kot so računanje teže in cene hrane, ki jo potrebujejo živali, računanje obsega in površine posamezne kletke, zapisovanje števila obiskovalcev ter grafično prikazovanje rezultatov. Učijo so se tudi o anatomiji fazana in na koncu sestavijo pesem o pridobljenih izkušnjah ali se kako drugače umetniško izrazijo.

Norveška

Življenje v naravi se človeka dotakne na telesni, razumski in duševni ravni, pouk na prostem pa se na Norveškem in tudi v drugih skandinavskih državah imenuje *friluftsliv*, kar pomeni *življenje na odprtem*. I. Frenning (2009) pravi, da morata tudi vzgoja in izobraževanje spodbuditi občutek veselja do fizičnih aktivnosti, prebuditi čudenje ob nerazložljivem, sprožiti zadovoljstvo ob življenju v naravi in negovati potrebo po odkrivanju divjine. V praksi to pomeni sprehode po neraziskanem terenu, uporabo vseh čutov za odkrivanje novih področij ter raziskovanje otrokom neznanega sveta. V učnem načrtu predmeta šport so, kot opisuje I. Frenning (2009), *friluftsliv* dejavnosti zelo pomembne. Prek igre in drugih aktivnosti učenci pridobivajo izkušnje in se učijo o naravi in lokalnih *friluftsliv* tradicijah. Na primer učenci

drugega trilettja se učijo, kako uporabljati zemljevid in kompas ter prvo pomoč, kako si razložiti vremenske znake in izbrati primerna oblačila.

Švedska

Beery (2013) navaja, da pouk na prostem danes na Švedskem poteka tudi v okviru programa predšolske vzgoje, ki se imenuje *Ur och Skur*. Program je zasnovan na izvirnem pristopu k predšolski vzgoji. Otroci so na prostem skoraj ves čas pedagoškega procesa. Pedagogika temelji na vzbujanju radovednosti in uporabi vseh čutil ter otroke skozi izkušnjo uči, da je v naravi vse povezano. Raziskovanje in učenje prek igre v gozdu se v skladu z učnim načrtom nadaljuje tudi v osnovni šoli. Učenci imajo, kot pravi J. Robertson (2008), na prostem dejavnosti z različnih predmetnih področij, kot so materni jezik (iskanje oblik črk v naravi, poslušanje zgodb, pisanje pesmi), matematika (izdelovanje vzorcev iz gozdnega materiala), spoznavanje okolja in naravoslovje (raziskovanje vloge deževnikov pri razkrajanju), športna vzgoja (adrenalinske aktivnosti).

Islandija

K. Norðdahl in Jóhannesson (2014) sta raziskovala poglede islandskih učiteljev na učenje v naravi. Islandski učitelji močno cenijo prosto igro, učenje za samozadostnost (in trajnostni razvoj), spoznavanje lokalnega prostora skozi čute in konkretne izkušnje ter dejavno vključevanje učencev v skupnost. Mnogokrat učitelji uporabljajo tudi igrala na šolskem dvorišču in ob njih poučujejo fiziko. Pouk na prostem pomeni tudi aktivno vključenost učencev v lokalno družbo. Pomembno je učencem dati možnost, da sodelujejo pri tem, kako bo urejena okolica. Primer te prakse je, ko so učenci sami načrtovali pešpoti v okolici šole. Konkretne dejavnosti v osnovni šoli na Islandiji je predstavila tudi D. Skribe Dimec (2012). Učitelji kljub izjemno neugodnim vremenskim razmeram (pogosto piha in dežuje) redno organizirajo pouk na prostem.

Kanada

Kot pravi Clarke (2015), se kampiranje v divjini kot del osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja v Severni Ameriki intenzivneje pojavlja zadnjih 20 let. Program zimskega kampiranja se izvaja na mnogih kanadskih osnovnih in srednjih šolah. Učenci se za sedem do deset dni odpravijo v zasneženo kanadsko divjino, kjer bivajo in se učijo osnovnih tehnik preživetja. Clark je s svojo raziskavo (prav tam) ugotovil, da ima pouk v divjini tri ključne učinke: učenci razvijajo pozitiven odnos do narave in občutek za skupnost, življenje v divjini pa jim da tudi osebno opolnomočenje. Ugotovitve torej pričajo o pozitivnem vplivu na fizični, mentalni in socialni razvoj učencev. Pouk na prostem, kjer so učenci izpostavljeni različnim

vremenskim razmeram, je zanje učinkovit tudi zato, ker bivanje na prostem pozimi spodbuja termoregulacijo (Štemberger 2012). Hkrati pa je primer dobre prakse iz Kanade zgled, da se pouk na prostem lahko izvaja tudi v hladnejšem obdobju leta.

Pouk na prostem v Sloveniji

Namen našega raziskovanja je bil poiskati primere dobre prakse pouka na prostem v Sloveniji in jih razširiti tudi med preostale učitelje in vzgojitelje. Želeli smo ugotoviti, kaj učitelje spodbuja, da organizirajo pouk na prostem, kaj je pomembno pri organiziranju pouka na prostem, ter pridobiti zanimive zamisli za pouk na prostem z različnih predmetnih področij. V raziskavo smo vključili šest pedagoginj, za katere smo iz različnih virov dobili podatke, da uspešno izvajajo pouk na prostem. Izbrali smo učiteljico, ki pogosto organizira pouk na šolskem ekovrtu, učiteljico, ki sta vključeni v projekt Mreže gozdnih vrtcev in šol Slovenije, vzgojiteljico, ki pogosto in kakovostno izvaja dejavnosti v gozdni igralnici, učiteljico, ki je organizirala projekt Nenavadni šotori (indijanski šotori), in učiteljico, ki pouk na prostem kakovostno organizira tudi na predmetni stopnji.

Metodologija raziskovanja

V raziskavi smo uporabili deskriptivno metodo in kvalitativni raziskovalni pristop, natančneje narativno metodo raziskovanja. »Narativno raziskovanje je vsaka raziskava, ki uporablja in analizira narativni material.« (Giovannoli 2006, str. 5) Kot tehniko zbiranja podatkov smo uporabili narativni ali pripovedni intervju. Reissman (v Antolin in Lipovec 2013) navaja, da je narativni intervju posebna oblika intervjuja, pri katerem intervjuvanca z odprtimi vprašanji spodbudimo, da prosto pripoveduje. Intervjuvankam smo postavili pet odprtih vprašanj, v okviru katerih so pripovedovale: 1) o svojih začetkih poučevanja na prostem in izzivih, ki so jih premagovale pri tem, 2) o svojih izkušnjah s poučevanjem na prostem, 3) o dobrih praksah pouka na prostem, 4) o tem, kaj je pomembno pri načrtovanju in izvajanju tovrstnih učnih ur, ter 5) o tem, kaj potrebujejo učitelji in vzgojitelji, da bi pogosteje in kakovostneje načrtovali in izvajali pouk na prostem.

Postopek obdelave podatkov smo opravili v več fazah. Najprej smo naredili transkripcijo posnetih intervjujev. Nadaljevali smo s t. i. narativno analizo posameznih intervjujev (Polkinghorne v Straker 2014), pri kateri smo pripovedi oblikovali v zgodbe. V drugi del analize smo vključili podatke, ki smo jih pridobili s kvalitativno vsebinsko analizo podatkov (z analizo narativov). S to analizo smo dobili smernice za izvajanje kakovostnejšega pouka na prostem, kot so: načrtovanje in izvajanje pouka na prostem, sodelovanje med ljudmi, premagovanje ovir, konkretni primeri dobre prakse idr.

Tudi narativna analiza (oblikovanje zgodb) je potekala v več fazah. Najprej smo transkripcijo intervjujev oblikovali v smiselno zaporedje dogodkov posameznih pripovedi, kot sta to utemeljila Connelly in Clandinin (Connelly in Clandinin v

Hwang 2008). Z namenom predstavitve posameznikove zgodbe smo celotno pripoved skrajšali tako, da smo dobili novo, krajšo zgodbo z bistvom pripovedi (Miles in Huberman v Straker 2014).

Nadaljevali smo s tematsko analizo podatkov oziroma z analizo narativov, pri kateri smo iskali povezave med posameznimi intervjuvankami in oblikovali skupne teme. Tematsko analizo smo po Braunu in Clarku (Braun in Clark v Antolin in Lipovec 2013) naredili v šestih korakih: 1. seznanitev s podatki, 2. kodiranje, 3. iskanje tem, 4. pregledovanje tem, 5. opredelitev in poimenovanje tem, 6. oblikovanje poročila. Na podlagi opravljene analize smo v skladu s teoretičnimi izhodišči dodali še svoje interpretacije.

Primeri dobrih praks v slovenskih vzgojno-izobraževalnih ustanovah

Intervjuvanke so opisale, kako so se začele ukvarjati s poukom na prostem, kaj jih je motiviralo za to ter kakšno podporo so pri tem potrebovale. Intervjuvanke so pouk na prostem večinoma predstavile skozi različne projekte, ki spodbujajo tovrsten pouk (Mreža gozdnih vrtcev in šol Slovenije, Šolski ekovrt in Nenavadni šotori). Opisale so tudi konkretne primere dobre prakse pri različnih predmetnih področjih, kot so matematika, slovenski jezik, likovna umetnost, glasbena umetnost, spoznavanje okolja oziroma naravoslovje ter šport. Obenem pa so v svojih pripovedih povedale, kaj je pomembno pri načrtovanju in izvajanju pouka na prostem. Tako intervjuvanke kot mnogi avtorji (prim. Hopwood-Stephens 2013; Rickinson idr. 2004; Štemberger 2012) so želeli poudariti, kako kakovostno organiziran pouk na prostem pozitivno vpliva na kognitivne sposobnosti in socialne veščine, učence z učnimi težavami, učenje življenjskih veščin, zdravje ter ustvarjalnost.

Zgodbe intervjuvank o pouku na prostem

V nadaljevanju so predstavljeni jedro celotne pripovedi, njeno bistvo in reprezentativni dogodki intervjuvank ter interpretacija zgodbe. Zaradi zagotavljanja anonimnosti smo za intervjuvanke uporabili izmišljena imena.

Zgodba o projektu Šolski ekovrt

Maša je učiteljica kombiniranega pouka in na podružnični šoli poučuje 2. in 3. razred. Predstavila je projekta z imenom Šolski ekovrt in Ekološka pira. Pri zadnjem so učenci s pomočjo lokalnih prebivalcev posejali ekološko piro na polje, od šole oddaljeno 20 minut hoje. Pri tem so učenci dobili izkušnjo, kaj vse je bilo potrebno, da je na polju zrasla pira, kako nastane moka in kako lahko pridobijo finančna sredstva za nov projekt. Šolski ekovrt je prav poseben, saj je postavljen v središču vasi ter je odličen primer sodelovanja med šolo in lokalno skupnostjo. Nastal je s pomočjo lokalne skupnosti, podjetij in staršev, ki so finančno in mate-

rialno prispevali k projektu ter v okviru delovnih akcij pomagali pri gradnji. Šolski ekovrt je po mnenju učiteljice nenadomestljiv učni pripomoček, kjer se učenci učijo pridelovanja lastne hrane in izdelovanja različnih izdelkov iz pridelkov. Prav tako spoznavajo tudi življenjski krog rastlin in opazujejo sezonske spremembe. Projekt Šolski ekovrt je dobra priložnost za vključevanje staršev in lokalne skupnosti v učni proces.

Zgodba o projektu Nenavadni šotori

Vesna je učiteljica petega razreda, ki je pouk na prostem začela organizirati, ker meni, da »sodobni šolski sistem« učence močno prikrajša za življenjsko pomembne izkušnje. Opisala je primer oblikovanja inovativne učilnice na prostem v okviru enega od projektov, ki ga je izvajala na svoji šoli. V učilnici na prostem so skupaj s starši in učenci postavili indijanske šotore *tipije*. V projekt so bila vključena vsa predmetna področja. Njegova posebnost je predvsem v tem, da so bili učenci ves čas vključeni v celoten proces postavitve šotorov in se ob tem naučili, kaj vse je bilo potrebno, da so prišli do končnega izdelka. Učenci so si pod spretnim vodstvom učiteljice zamislili, kako bodo šotori izgledali, izbrali primeren prostor, določili velikost šotorov, pisali pisma podjetjem za donatorska sredstva in skupaj s starši na delovnih akcijah pomagali postaviti šotore. Učiteljica je na tak način prenesla vsebine učnih načrtov različnih predmetnih področij v realno okolje. S tem projektom so učenci pridobili veščine in znanja, ki jih bodo lahko uporabili v vsakdanjih življenjskih situacijah.

Zgodba o gozdni igralnici

Klara je vzgojiteljica že 25 let. Predstavila je zanimiv primer oblikovanja gozdnega prostora in učenja na prostem v predšolskem obdobju. Skupaj z drugo vzgojiteljico in otroki so postavili gozdno igralnico, narejeno izključno iz naravnih materialov. Povedala je, kako pomembno se ji zdi, da se otroci, predvsem v vrtcu, prosto igrajo v gozdu. Gozdna igralnica je bila ustvarjena po korakih, pri katerih so bili otroci ves čas vključeni. Izdelali so šotore iz smrečja, »peskovnik« iz listja, lestev iz kosov lesa in druga igrala iz naravnih materialov. V gozdu so postavili gozdno gledališče in določili tudi sončni kotichek. Inovativen gozdni prostor otrokom ponuja veliko različnih izkušenj, kot so raziskovanje gozdnih rastlin, gob in živali, igra z nestrukturiranimi gozdnimi materiali (gozdnimi »lego kockami«) ter nabiranje in uživanje gozdnih sadežev. E. Pori (2016, str. 7) navaja, da se predvsem v predšolskem obdobju razvijajo pomembna možganska središča in so dejavnosti, kot so gibanje po neravnih površinah, učenje s pomočjo nestrukturiranih materialov in lovljenje ravnotežja pri hoji po deblih, ključne za razvoj možganov. Pri učenju na prostem je pomembno skrbeti za varnost, narediti dobre temelje in biti pri tem dosleden. Gozdno igralnico skupaj z drugo vzgojiteljico uporabljata skoraj vsak dan, razen v ekstremnih vremenskih razmerah, kot so močni nalivi, močni sunki vetra ali žled. Vzgojiteljica je opazila, da je prosta igra v naravi zelo pomembna pri

razvijanju socialnih spretnosti. Tudi R. Clements (2004) meni, da je prosta igra na prostem ključnega pomena za zdrav telesni in socialni razvoj ter hkrati pripomore k povečanju sposobnosti za učenje.

Zgodba o gozdni pedagogiki

Sonja poučuje že 26 let. Že v samem začetku poučevanja je pouk občasno organizirala na prostem. Odkar sodeluje z Inštitutom za gozdno pedagogiko, vsaj enkrat mesečno – in »če se le da, večkrat« – pouk organizira na neasfaltiranem šolskem igrišču z igrali, na travniku, vrtu in v gozdu, kjer deluje po načelih gozdne pedagogike.¹ Navedla je zanimive zamisli, kako pouk prestaviti iz učilnice na prosto in kako naravo (gozd) uporabiti za učenje. Pozimi denimo okrasijo smreko v gozdu ali pa se igrajo igro snežni detektivi, ko iščejo sledi živali v snegu. V toplejših mesecih se učijo matematiko s pomočjo gozdnega materiala (storže, liste in palice uporabijo za stotice, desetice in enice) ali pa berejo pravljice na bralni klopi, ki je postavljena blizu učilnice, da ima učiteljica boljši pregled nad učenci. Za gozdno pedagogiko jo je navdušila vodja Inštituta za gozdno pedagogiko. Zgodba o gozdni pedagogiki prikazuje, kako pomembno je sodelovati z različnimi strokovnjaki in drugimi ljudmi, saj so ti lahko dober vir znanja, ki učiteljem ponuja pomoč in motivacijo za organiziranje pouka na prostem. Intervjuvanka je povedala, da se lahko pouk na prostem z malce ustvarjalnosti, truda in energije izvaja tudi pri predmetih, ki na prvi pogled niso v povezavi z naravo (na primer pri matematiki). Intervjuvanka je poudarila, da pouk na prostem prinaša koristi tako učencem kot učiteljem. Tudi projekt Natural Connection (Natural England 2016) prikazuje, da poučevanje na prostem prispeva k zadovoljstvu učiteljev s svojim poklicem in ponuja priložnosti za strokovni razvoj učitelja.

Zgodba o drugačnih metodah poučevanja

Marjeta je predstavila, kako lahko pouk kakovostno poteka tudi v urbanih okoljih. Mogoče ga je izvesti na tržnici, igrišču, v parku, ob bajerju, na šolskem hodniku ali pa v bližnji stolpnici. Za pouk na prostem se je odločila iz lastnih izkušenj in opažanj, da je poučevanje v učilnici naporno, hrupno in utesnjujoče. Učiteljica razrednega pouka je poučevanje na prostem najprej uvedla v obliki opazovalnih sprehodov, pri katerih so učenci dobili učni list, ki so ga reševali na sprehodu. Narisali so tudi, kaj so si najbolj zapomnili, in se o tem nato pogovarjali v učilnici. Opazovali so promet, spremembe v bližnjem gozdu, ki so posledica menjavanja letnih časov, ter se odpravili na sprehod do bajerja, kjer so opazovali živali. Kasneje je začela sodelovati v projektu, ki ga je vodila sodelavka in je spodbujal izvajanje

¹ Gozdna pedagogika je vzgojno-izobraževalni pristop, ki se je leta 1950 pojavil na Danskem in Švedskem ter se postopoma razširil po svetu. Načela gozdne pedagogike so osredotočena na razumevanje odnosa med človekom in naravo ter poznavanje gozda kot ekosistema. Poudarjeno je čustveno doživljanje narave, ki spodbuja izkušnjsko učenje (Gyorek 2010).

vseh učnih predmetov na prostem s poudarkom na medpredmetnem povezovanju in raziskovalnem učenju. Učenci so raziskovali, postavljali hipoteze, merili in naredili analizo podatkov tako na predmetni kot na razredni stopnji.

Zgodba o raziskovanju in ustvarjalnosti

Urška na šoli vodi projekt kot predmetna učiteljica kemije in naravoslovja ter se s svojim znanjem in bogatimi izkušnjami trudi pridobiti čim več učiteljev in vzgojiteljev, da bi sledili novim metodam poučevanja, ki, kot trdi, »resnično delujejo«. Te vključujejo predvsem učenje z raziskovanjem, kjer je največji poudarek na tem, da si učenci sami zastavijo raziskovalno vprašanje, na katerega na koncu ure odgovorijo. Pouk je po njenem mnenju najbolj učinkovit, ko so v dejavnosti vpletene sestavine ustvarjalnosti, doživljanja in sodelovanja. Prehod »iz učilnice na prosto«, ki ga je opisala intervjuvanka, je imel več t. i. stopnic preskoka. Na prvi stopnici preskoka so pouk predstavili iz učilnice na prosto. Druga je bila uvedba raziskovalnega učenja. Tretja pa uvedba podpornih didaktičnih dejavnosti, ki olajšajo raziskovanje, kot so uporaba angleščine pri nejezikovnih predmetih (CLIL), delo z modeli in učenci mentorji, ki so poučevali preostale. Na četrti stopnici preskoka so v raziskovanje uvedli intervjuje in ankete. Pri tej je opisala, kako so učenci intervjuvali ljudi o poklicih, ki jih opravljajo. Peta, intervjuvanki najpomembnejša stopnica preskoka pa je bila spodbujanje doživljanja in učenje z uporabo vseh čutil. Intervjuvanka je želela poudariti, da je na prostem pomembno medpredmetno povezovanje ter da je v učencih treba zbuditi radovednost, ustvarjalnost ter predvsem čustva in doživljanje. Intervjuvanka je opisala, kako je potekal prehod iz učilnice na prosto, ki ga je postopoma nadgrajevala in prišla do spoznanja, da morajo učenci postati aktivni udeleženci pedagoškega procesa. Drugim učiteljem lahko stopnice preskoka služijo kot opora, kako se lotiti pouka na prostem. Spoznanja učiteljice predmetne stopnje pa drugim učiteljem govorijo tudi o tem, kako pomembno je v pouk vključevati dejavnosti, ki so učencem blizu, ter jim ponujati take dejavnosti, pri katerih se lahko emocionalno povežejo z vsebinami. Danes so učenci navdušeni nad uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Učenci so pri pouku s pomočjo aplikacije Google Maps označevali lokacije različnih drevesnih vrst, iskali brezžični internet za pridobitev podatkov, ki jih je zahtevala naloga, fotografirali živali in celo naredili posnetek kanje v letu. Nad dosežkom so bili tako navdušeni, da so si o ptici veliko prebrali, pripravili predstavitev za druge učence in navsezadnje o tej živali izvedeli več, kot če bi se o njej učili iz učbenika.

Smernice za izvajanje pouka na prostem

V nadaljevanju predstavljamo nekaj smernic za izvajanje pouka na prostem, pridobljenih na podlagi sinteze vseh zgodb. Informacije smo pridobili s kvalitativno analizo podatkov oziroma narativno analizo.

Motivacija za pouk na prostem

Vse intervjuvanke so poudarile, da so lastna motivacija učitelja ali vzgojitelja in njegova želja po izvajanju pouka na prostem ter potrebe učencev po gibanju ključne pri izvajanju pouka na prostem. Izrazile so izredno nenaklonjenost tradicionalnim oblikam poučevanja v učilnici in povedale, da so učenci postali neodzivni in sami narekujejo spremembe.

Skupno načrtovanje

Pri načrtovanju pouka na prostem je zelo pomembno sodelovanje med sodelavci, saj si med seboj dajejo moralno podporo in si pomagajo z izmenjavo zamisli za dejavnosti na prostem. Ena izmed intervjuvank je dejala: »Ko trčita dve ideji, se jih tisoč porodi.« Načrtovanje raznolikih in dinamičnih dejavnosti v naravi pa je povezano tudi z veliko ustvarjalnosti. Ena izmed intervjuvank je skupaj z otroki in po lastni domišljiji ustvarila čudovito gozdno igralnico z domiselnimi naravnimi igrali ter okraski, ki obogatijo prostor v gozdu in ustvarjajo prijetno vzdušje. Včasih je treba poslušati učence in jim pustiti, da sami načrtujejo učno uro v gozdu in da sami povedo, kaj bi radi počeli v okviru določenega vsebinskega sklopa. Navsezadnje pa je treba poznati širši okvir učnih ciljev oziroma vedeti, kaj morajo učenci znati na koncu leta, saj lahko tako učitelj pouk na prostem medpredmetno poveže. Pri načrtovanju pouka zunaj pa je treba poskrbeti tudi za spremstvo učencev. Učiteljice so se znašle tako, da so kot dodatnega spremljevalca povabile učiteljico podaljšanega bivanja, učiteljico angleščine, knjižničarko in celo socialno delavko.

Izvajanje pouka na prostem

Intervjuvanke pravijo, da za pouk na prostem učencev ni treba dodatno motivirati, saj jih narava sama spodbudi k aktivnostim. Vsekakor pa učiteljice in vzgojiteljice uporabljajo »male trike«, da pritegnejo učenčevo pozornost, na primer pismo škratov, ki ga prebere učiteljica in v katerem se skriva kakšno sporočilo ali navodilo za učence, ali velika torba z različnimi predmeti. Včasih pa učence začarajo s čarobno palico in so takoj pripravljeni, da postanejo detektivi. Intervjuvanke priporočajo tudi delo v krogu, ki olajša očesni stik z učenci, delo v parih in manjših skupinah ter veliko aktivnosti, kjer morajo učenci reševati probleme (na primer nalaganje bremena na samokolnico, najenostavnejše prenašanje bremen na ustrezno mesto ipd.). Učenci učno vsebino bolje usvojijo, če uporabljajo različna čutila. Najenostavneje se je tega lotiti na vrtu, kjer se lahko posejejo ali posadijo različna zelišča, jagode, robidnice, izdelajo čutna pot (po kateri učenci hodijo bosi) ali pa se pripravi dejavnost, pri kateri učenci tipajo, kaj se skriva pod rjuho.

Intervjuvanke so kot učinkovito prakso dela na prostem omenile tudi medgeneracijsko sodelovanje, kjer učenci višjih razredov poučujejo učence v nižjih razredih (npr. o fotosintezi), ter medvrstniško sodelovanje, kjer je veliko dela v

parih in manjših skupinah. Še posebej so poudarile, da mora biti pri pouku čim več sodelovanja in učenja skozi igro. Učitelj mora biti predvsem moderator, kar pomeni, da učence usmerja in jih spretno vodi do odgovorov oziroma rešitev.

Zanimive zamisli za dejavnosti na prostem

Intervjuvanke so navedle mnogo zanimivih zamisli za pouk na prostem pri različnih predmetnih področjih. Zelo zanimiv je eksperiment, ki so ga pri vsebinskem sklopu promet izvedli na mestni osnovni šoli. Učenci so ugotavljali, katera barva je v prometu najbolj vidna. Najprej so predvidevali in določili tri barve, ki so po njihovem mnenju najbolj opazne. Nato so se odpravili na igrišče. Na eni strani so stali učenci s kartončki, drugi učenci pa so od daleč opazovali in ugotovili, da je najbolj vidna rumena barva. Pri istem vsebinskem sklopu so učenci opazovali mimoidoče pri prečkanju cestišča in označevali, koliko oseb je to naredilo pravilno. Z zaprtimi očmi so tudi poslušali različne zvoke prometa. Ta primer kaže, da lahko pouk na prostem z malce iznajdljivosti poteka tudi v mestu. Prav tako zanimiv primer je preživetje v naravi, ki ga je predstavil mentorski učenec. Kot je pojasnila intervjuvanka, je učenec v gozdu odlično prikazal izdelovanje pasti in zavetja. Na predmetni stopnji pa so učenci imeli priložnost za učenje Pitagorovega izreka na igrišču, kjer so učenci fizično prehodili hipotenuzo in si izrek tako najlažje in najbolje zapomnili. Zabavna in hkrati poučna dejavnost, ki jo je navedla ena izmed intervjuvank, je tudi izdelovanje konstrukcije iz naravnih materialov, ki bo zdržala enega učenca. Učenci so se preizkusili v skupinskem delu, reševali problem na različne načine in se hkrati zelo zabavali. Ena od učiteljic je opisala primer, kako učence aktivno vključiti v pouk pri predmetu šport. Učenci so se razdelili v dve skupini, vsaka skupina pa je v učilnici na prostem pripravila poligon iz naravnih materialov. Učenci so bili zelo iznajdljivi in ustvarjalni. Pripravili so kamne za preskakovanje, v tla so zapčili velike palice, namenjene slalomskemu teku, uporabili so tudi pripomoček za hojo po napeti vrvi (ang. slackline) in postavili večje kose lesa za preskakovanje vstran. Učenci so bili pri uri športa zelo aktivni že med postavljanjem poligona, razvijali pa so tudi socialne spretnosti, saj so se morali dogovoriti, katere ovire bodo postavili in kdo bo to naredil. Učenci po mnenju ene izmed intervjuvank zelo uživajo pri gojenju rastlin v šolskem ekovrtu. Iz pridelkov so ustvarjali različne izdelke, kot so pripravki iz kamilic za inhaliranje, žajbljeve lizike, mazila in marmelade. Pripravili so tudi kuharsko oddajo, ki je potekala v obliki govornega nastopa, v katerem so predstavili recepte s pridelki s šolskega ekovrta kot sestavinami. Zelo zanimiva in uporabna zamisel je tudi učenje matematike v gozdu s konkretnimi ponazorili. Učenci so računali s pomočjo storžev, listov in palic, ki so jih uporabili za stotice, desetice in enice. V gozdu imajo tudi gozdno tehtnico, na kateri učenci primerjajo dva predmeta in ugotavljajo, kateri je težji oziroma lažji, ali pa ugotovijo, da sta oba enako težka. Odlična zamisel je tudi gozdni mikrofoni (storž), ki spodbuja učence, da bolj pozorno poslušajo sošolca in se učijo, da lahko ob istem času glasno govori samo eden. Prav tako zanimiva je bralna klopca, kjer učenci za nagrado, če prej končajo delo, berejo pravljice.

Varnost in pouk na prostem

Pri pouku na prostem je treba skrbeti tudi za varnost. Vzgojitelji morajo otroke seznaniti z okoljem in odstraniti vse predmete, ki bi ogrozili varnost otrok (Pravilnik o varnosti otrok v vrtcih 2012). V osnovni šoli pa je treba zagotoviti dodatnega spremljevalca – strokovno izobraženega pedagoga (Pravilnik o pravicah in dolžnostih učencev v osnovni šoli 1996). Učiteljice in vzgojiteljica spodbujajo skrb drug za drugega in prevzemanje odgovornosti za lastno varnost, v vrtcu pa starejši otroci skrbijo za mlajše. Prav tako je treba predvideti potencialno nevarne situacije in se jim izogniti. Intervjuvanke za varnost skrbijo na različne načine, tako z medsebojno pomočjo učencev kot tudi z doslednostjo pri pravilih. V gozdu je še posebej pomembno, da učenci pri igri ali drugih dejavnostih vedno lahko vidijo učiteljico ali vzgojiteljico.

Premagovanje ovir pri načrtovanju in izvajanju pouka na prostem

Učiteljice in vzgojiteljica, ki pogosto in kakovostno organizirajo pouk na prostem, niso navedle težav pri načrtovanju in izvajanju pouka na prostem. Navedle pa so ovire, ki bi lahko bile v breme drugim učiteljem in vzgojiteljem, kot so: disciplina, nenaklonjenost sodelavcev in vodstva, finančna sredstva, vremenske razmere, strah pred poškodbami učencev in dodaten trud in energija, ki ju je treba vložiti v pripravo takšnega pouka. Intervjuvanke so še posebej poudarile, da je težave z disciplino mogoče omiliti z dinamičnim poukom. Hkrati pa so navedle, da je pomembno, da vodstvo močno podpira učitelje in jim omogoča avtonomnost. Povedale so tudi, da se poškodbe lahko zgodijo kjerkoli, tudi v razredu, hkrati pa je učence treba spodbuditi, da postanejo odgovorni za svojo varnost. Dodale so, da jim dodatnega časa, ki so ga vložile v pouk na prostem, nikakor ni bilo žal, saj so jim zadovoljstvo učencev in boljši rezultati v obliki znanja učencev dali nov zagon in dodatno motivacijo za organiziranje pouka na prostem.

Sodelovanje z drugimi odraslimi pri načrtovanju in izvajanju pouka na prostem

Za učinkovito načrtovanje pouka na prostem je pomembno sodelovanje z drugimi odraslimi, kot so gozdarji, sodelavci, starši in zaposleni v podjetjih. Za izvajanje pouka na prostem je ključnega pomena pridobiti naklonjenost staršev. Intervjuvanke so še posebej poudarile, da je staršem treba razložiti, kaj je smisel takšnega pouka, torej kakšne cilje bodo otroci s tem dosegli, in jih obvestiti, da morajo učenci na dan pouka na prostem priti v šolo s primernimi oblačili. Sodelovanje s podjetji pa je pomembno predvsem takrat, ko so za pouk na prostem potrebna dodatna finančna in materialna sredstva. Mreža gozdnih vrtcev in šol Slovenije se je pri povezovanju učiteljev in vzgojiteljev izkazala za zelo učinkovito. Imajo spletno stran, kjer si učitelji in vzgojitelji lahko izmenjajo zamisli, hkrati pa jim ta organizacija ponuja različne seminarje in izobraževanja, povezana z gozdno pedagogiko. Izvajalci tovr-

stnega pouka tu lahko dobijo tudi potrditev, da so na pravi poti. Prav sodelovanje s strokovnjaki je bil eden izmed učinkovitih pristopov tudi pri britanskem projektu Natural Connections (Natural England 2016). Vodje tega projekta so še posebej poudarili, da je ravno sodelovanje s strokovnjaki ključno pri učinkovitem izvajanju pouka na prostem in da bi takšno sodelovanje lahko pomagalo premagati izzive pouka na prostem.

Sklep

Na podlagi pridobljenih podatkov lahko sklenemo, da so za učinkovito organizacijo pouka na prostem pomembni predvsem učiteljevo veselje do preživljanja časa v naravi, učiteljeva ustvarjalnost ter sodelovanje z različnimi ljudmi (učitelji, gozdarji, pri pridobivanju finančnih sredstev pa tudi s podjetji) in izobraževanje na tem področju (npr. na seminarjih, ki jih ponuja Mreža gozdnih vrtcev in šol Slovenije). V predšolskem obdobju je nadvse pomembno otrokom zagotoviti veliko proste igre v naravi in stika z nestrukturiranimi materiali. Tako tuji kot slovenski uspešni pedagogi so poskrbeli, da so učenci aktivni udeleženci pedagoškega procesa, in jim ponudili različne dejavnosti, pri katerih rešujejo probleme (recimo kaj vse je potrebno za gradnjo šotorov, kako narediti stolp, ki bo zdržal enega učenca, kako načrtovati ploščad ob morju), razvijajo socialne spretnosti (skrb drug za drugega, možnosti za prosto igro v predšolskem obdobju, delo v manjših skupinah), uporabljajo raziskovalno metodo učenja (recimo intervju z ljudmi na tržnici, prikaz podatkov s kamenčki v gozdu), dejavnosti, ki spodbujajo različne čutne izkušnje (kuhanje, uživanje gozdnih plodov, stik z živalmi, učenje pri nizkih temperaturah), take, ki zahtevajo uporabo IKT (fotografiranje jezera in živali, snemanje in dokumentiranje dejavnosti na prostem), in take, ki spodbujajo razvijanje praktičnih veščin (pridelava lastne hrane, gradnja šotorov, učenje tehnik preživetja). Narativna metoda raziskovanja je omogočala, da so intervjuvanke prosto pripovedovale o svojih bogatih izkušnjah in poglobljenem znanju o pouku na prostem ter s tem izrazile svoj trud in energijo, ki so jo vložile v to, da so učenci oziroma otroci zdravi, srečni, zadovoljni, radovedni, da jim pri pouku ni dolgčas in da se hkrati učijo uporabljati spretnosti in veščine, ki jih bodo odnesli s seboj v življenje. Glavno sporočilo intervjuvank je, da naj se učitelji in vzgojitelji le pogumno odpravijo na prosto, saj »znanje, ki ga otroci ali učenci pridobijo v naravi, ne ostane samo v glavah, ampak tudi v srcih«.

Literatura in viri

- Antolin, D. in Lipovec, A. (2013). Postavljanje podpore v okviru vključevanja staršev matematikov v matematično izobraževanje njihovih otrok. *Revija za elementarno izobraževanje*, 1, št. 6, str. 43–56.
- Beery, T. H. (2013). Nordic in nature: Friluftsliv and environmental connectedness. *Environmental Education Research*, 19, št. 1, str. 94–117.

- Blair, D. (2009). The child in the garden: An evaluative review of the benefits of school gardening. *Journal of Environmental Education*, 40, št. 2, str. 15–38.
- Clarke, K. (2015). *Journeys into the Winter Wildernes: an Exploration of the Traditional Winter Camping Experience*. (Doktorska disertacija). Canada, Ontario: Queen's University.
- Clements, R. (2004). An Investigation of the Status of Outdoor Play. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 5, št. 1, str. 68–80.
- Frenning, I. (2009). Friluftsliv in a Norwegian primary school – signs of success. V: *Proceedings from Ibsen Jubilee Friluftsliv Conference*. North Trøndelag University College. 14.–19. september 2009. Dostopno na: <http://www.norwegianjournaloffriluftsliv.com/doc/142010.pdf> (pridobljeno 12. 5. 2018).
- Gilchrist, M., Passy, R., Waite, S. in Cook, R. (2016). Exploring schools' use of natural spaces. *Risk, Protection, Provision and Policy, Geographies of Children and Young People*, št. 12, str. 103–124.
- Giovannoli, R. (2006). *The narrative method of inquiry*. Dostopno na: <http://www.sonic.net/~rgiovan/essay.2.PDF> (pridobljeno 11. 5. 2018).
- Gyorek, N. (2010). Forest Pedagogy in Slovenia. *Encountering, Experiencing and Exploring Nature in Education: Collection of conference's papers, 10th annual EOE Conference*. Rateče: Olympic Sports Centre Planica, str. 298–304. Dostopno na: http://www.csod.si/uploads/file/Mednarodna%20konferenca/Zbornik%202010_4.pdf (pridobljeno 13. 5. 2018).
- Hopwood-Stephens, I. (2013). *Learning on your doorstep: Stimulating writing through creative play outdoors for ages 5-9*. New York, London: Routledge.
- Howard, J. (2015). *Integrating Outdoor Experience with Curricular Learning*. The Mercers' Company, Winston Churchill Memorial Trust.
- Hwang, S. (2008). *Teachers' stories of environmental education: blurred boundaries of professionalism, identity and curriculum*. A thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy. England: University of Bath.
- Medveš, Z. (2007). Vzgojni modeli v reformski pedagogiki. *Sodobna pedagogika*, 58, št. 4, str. 50–69.
- Natural England. (2016). *Transforming Outdoor Learning in Schools: Lessons from The Natural Connections Project*. September 2016. Plymouth University. Dostopno na: https://www.plymouth.ac.uk/uploads/production/document/path/7/7634/Transforming_Outdoor_Learning_in_Schools_SCN.pdf (pridobljeno 12. 5. 2018).
- Neuman, J., Turčová, I. (2015). *Outdoor education in European countries*. Erasmus+ project; Our landscape. Our home. Our school. Dostopno na: http://www.outdoorlearning.eu/oetheory/3Outdoor_education_in_European_countries.pdf (pridobljeno 12. 5. 2018).
- Norðdahl, K in Jóhannesson, I. A. (2014).: 'Let's go outside': Icelandic teachers' views of using the outdoors. *Education: International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, 13, št. 3, str. 1–16.
- Pravilnik o pravicah in dolžnostih učencev v osnovni šoli. (1996). Uradni list RS, št. 31/96. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/10911/#26.%C2%A0%C4%8Dlen> (pridobljeno 12. 5. 2018).
- Pravilnik o varnosti otrok v vrtcih. Vrtec Galjevica. (2012). Ljubljana. Dostopno na: https://www.vrtec-galjevica.si/images/obrazci/Pravilnik_o_varnosti_otrok.pdf (pridobljeno 12. 5. 2018).
- Prisma (b. l). *Outdoor Education in European Preschools brought into the Icelandic Light*. Dostopno na: <http://prismapreschool.weebly.com/news-and-blogs> (pridobljeno 12. 5. 2018).

- Pori, E. (2016). Uresničevanje inovativnega pedagoškega pristopa – inovacijski projekt Gozd v objemu. *Didakta*, 25, št. 189, str. 7–10.
- Rickinson, M., Dillon, J., Teamey, K., Morris, M., Choi, M. Y., Sanders, D. in Benefield, P. (2004). *A review of research on outdoor learning*. London: Field Studies Council.
- Robertson, J. (2008). *I Ur Och Skur: "Rain or Shine."* Swedish forest schools. Creative STAR Learning Company. Dostopno na: <http://creativestarlarning.co.uk/wp-content/uploads/2013/06/Rain-or-shine-Swedish-Forest-Schools.pdf> (pridobljeno 12. 5. 2018).
- Schirp, J. in Humberstone, V. B. (ur.) (2012). Keynote - Adventure Education, Erlebnispädagogik and Youthwork in Germany from 1945 until Today – an Inclusive Journey. V: *Outdoor Learning as a means of promoting healthy and sustainable lifestyles and social inclusion for young people*. Conference Papers. European Outdoor Learning Seminar, Derwent Hill, 26th–30th October 2012. Derwent Hill: EOE Network, str. 4–15. Dostopno na: http://www.eoe-network.eu/fileadmin/PDFs/EOE_12th_European_Conference_Papers.pdf (pridobljeno 12. 5. 2018).
- Skribe Dimec, D. (2012). Pouk na prostem v ledeni deželi – na Islandiji. *Naravoslovna solnica*, 17, št. 1, str. 12–17.
- Skribe Dimec, D. (2014). Pouk na prostem. V: *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Spoznavanje okolja: naravoslovje in tehnika*, str. 79–83. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Straker, J. (2014). *Meanings of 'the Outdoors': Shaping outdoor education in Aotearoa New Zealand*. Doctor dissertation. New Zealand: University of Waikato, Hamilton.
- Štemberger, V. (2012). Šolsko okolje kot učno okolje ali pouk zunaj. *Razredni pouk*, 14, št. 1/2, str. 84–90.

Eva ŠEBJANIČ (Institution Središče za naravno učenje Samorog, Slovenia)

Darja SKRIBE DIMEC (University of Ljubljana, Faculty of Education, Slovenia)

EXAMPLES OF GOOD PRACTICE OF OUTDOOR EDUCATION IN SLOVENIA AND ABROAD

Abstract: It is imperative that we systematically plan and organize outdoor education so students get ample amounts of valuable and concrete life experience. The article first states how some countries have implemented outdoor education and have developed rich traditions of it. Afterwards some stories of good practice of outdoor education from experienced Slovenian preschool and primary school teachers who often and effectively practice it are presented. Stories were acquired using narrative interviews. The survey includes data on what motivates teachers to practice outdoor education, interesting and innovative ideas for outdoor activities and what is crucial in planning and carrying out this kind of education. Outdoor education is at its best when creativity and cooperation are integrated into it. Cross-curricular integration is extremely important as well as nurturing curiosity, feelings and experiences in students.

Keywords: outdoor education, examples of good practice, narrative research, outdoor classroom, school eco-garden, forest pedagogics

E-mail for correspondence: darja.skribe-dimec@pef.uni-lj.si